

S u o m e n P a n k i n
taloustieteellinen tutkimuslaitos
Maaliskuu 1967

Aluksi ~~...~~
Luottamuksellinen

T A L O U D E L L I N E N K E H I T Y S
V U O N N A 1 9 6 7

I. KANSAINVÄLINEN SUHDANNEKEHITYS

Suomen viennin kannalta tärkeiden länsimaiden kokonaistuotannon kasvuvauhdin arvioidaan vuonna 1967 hidastuvan jonkin verran edellisvuotisesta. Hintojen nousuvauhdin odotetaan niinkään heikenevän. Alla olevassa asetelmassa on esitetty kokonaistuotannon volyymin kasvu ja kuluttajahintojen nousu vuonna 1966 sekä ennuste vuodelle 1967. Vertailun vuoksi esitetään vastaavat luvut myös Suomen osalta.

	BKT:n volyyymi		Kuluttajahinnat	
	muutos, %		muutos, %	
	1966	1967	1966	1967
Yhdysvallat	5.5	3.0	4.0	4.0
Englanti	1.0	-0.5	4.5	3.0
Länsi-Saksa	2.7	2.0	3.0	2.0
Ranska	4.5	5.0	3.0	3.0
Italia	5.0	5.5	2.0	2.5
Hollanti	5.0	4.0	5.1	4.5
Ruotsi	3.0	4.0	4.8	3.5
Keskimäärin painotettuna				
Suomen viennin mukaan	2.9	2.0	4.1	3.1
Suomi	2.2	2.3	3.9	5.0

Tuotannon kehitys muodostunee vuonna 1967 eri maissa jossain määrin epäyhtenäiseksi. Tuotannon muutokset näyttävät kytkeytyvän ennen muuta investointikysynnän kehitykseen. Yksityinen kulutus ei ole missään maassa ekspansiivinen tekijä. Sitä vastoin hitaankin kasvun maissa vientinäköymät ovat melko suotuisia.

Suomen viennin kannalta tärkeissä maissa hintojen nousu näyttää lähes poikkeuksetta hidastuvan; kuluttajahintojen nousu jäänee vuonna 1967 prosenttiyksikön pienemmäksi kuin vuonna 1966.

II. KYSYNTÄ JA TARJONTA VUONNA 1967

1. Vienti

	Vienti vuosina 1966 - 1967				
	Arvo, milj. mk		Muutos % 1967/66		
	1966	1967	Volyyymi	Hinta	Arvo
Maataloustuotteet	264	262	6.0	-7.0	-1.0
Metsätaloustuotteet	59	53	-5.0	-5.0	-10.0
Puuteollisuustuotteet	863	832	1.0	-4.5	-3.5
Paperiteollisuustuotteet	2 297	2 354	0.5	2.0	2.5
Metalliteollisuustuotteet	878	992	10.0	2.5	13.0
Muut tuotteet	456	547	20.0
Tavaroiden vienti	4 817	5 040	4.0	0.5	4.5
Palvelusten vienti	1 011	1 060	4.8
Tavaroiden ja palvelusten vienti	5 828	6 100	4.1	0.5	4.6

Kokonaiskysynnän hidastuminen kuluvana vuonna läntisissä vientimaissamme heikentää vientimahdollisuuksia. Sen sijaan itä-vienti kasvaa voimakkaasti. Puuteollisuustuotteista sahatavaran vienti pysynee edellisen vuoden alentuneella tasolla. Kuitulevyjen viennin voimakkaan lisääntymisen ansiosta puuteollisuustuotteiden viennin volyyymi kääntyy lievään nousuun. Lähinnä sanomalehtipaperin viennin määrässä tapahtuvan vähenemisen vuoksi paperiteollisuustuotteiden viennissä ei tapahdu juuri lisäystä. Metalliteollisuustuotteiden viennin kasvu perustuu itäviennin voimakkaaseen lisääntymiseen.

2. Investoinnit

Yksityiset kiinteät investoinnit jäänevät määrällisesti jokseenkin samalle tasolle kuin vuonna 1966, jolloin niiden kasvu jo

lähes pysähtyi. Alkuvuoden vilkkaan aktiviteetin ansiosta asuinrakennusinvestointien volyymin arvioidaan kohoavan noin 5 %. Tuotannollisten talonrakennusinvestointien volyymi pysyy muuttumattomana. Yksityiset maa- ja vesirakennusinvestoinnit lisääntyvät lievästi. Kun kuitenkin kone- ja laiteinvestoinnit alentuvat noin 5 %:lla, supistuvat tuotannolliset kiinteät investoinnit noin 2 %.

Julkisten investointien volyymin on arvioitu kasvavan 1-2 %. Lisäys perustuu kuntien investointien ennustettuun kasvuun runsaalla 3 %:lla valtion investointien jäädessä määrällisesti edellisvuoden tasolle. Kuntien osalta ennuste perustuu ennakkotietoihin talousarvioista; valtion kohdalla ennusteen pohjana on lähinnä työllistettävien määrä, jonka on arvioitu jäävän keskimäärin 2 % pienemmäksi kuin edellisenä vuonna.

Julkisten investointien lievästä kasvusta huolimatta ei kiinteiden investointien kokonaismäärä nousse vuoden 1966 tasolta.

3. Kulutus

Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen on arvioitu kasvavan nimellisesti 5 %. Kulutushintojen kohotessa noin 4 % jää reaalityulojen lisäykseksi siten vajaa 1 %. Tulokehityksen hidastuessa voidaan kotitalouksien kulutusalttiuden olettaa edelleen kohoavan. Yksityisen kulutuksen määrälliseksi lisäykseksi on tällä perusteella arvioitu runsaat 2 %. Kulutuskysynnän painopisteen arvioidaan olevan kertakulutushyödykkeissä kestokulutushyödykkeiden osuuden edelleen alentuessa. Kulutuskysynnän kasvuvauhti hidastunee kuluvan vuoden loppupuolella.

Julkisen sektorin kulutuksen volyymin arvioidaan kasvavan 3 % vuonna 1967. Kun julkisen kulutuksen hinnat kohoavat 6.5 %, on arvon lisäys 9.5 %. Hintaennuste valtion osalta perustuu budje-

tissa virkamiespalkkojen tarkistuksiin varattuihin määrärahoihin ja kuntien osalta jo tehtyihin palkkaratkaisuihin.

4. Kokonaistuotanto

Seuraavassa on esitetty kokonaistuotannon kehitys vuonna 1966 sekä ennuste vuodelle 1967 elinkeinoittain:

	Tuotannon bruttovolyymien muutos, %	
	1966/65	1967/66
Maatalous	0	0
Metsätalous	-10.6	2
Teollisuus ja käsityö	3.9	2.5
Talonrakennus	0.6	3
Maa- ja vesirakennus	3.2	2.5
Liikenne	4.5	2
Kauppa, pankit, vakuutus	3.6	3
Julkinen toiminta	4.0	3
Muut palvelukset	4.8	3
<u>Yhteensä</u>	<u>2.2</u>	<u>2.3</u>

Kokonaistuotannon kasvuvauhdin on arvioitu muodostuvan jokseenkin samaksi kuin viime vuonna. Vuonna 1966 tuotannon kasvun hidastumiseen vaikutti olennaisesti hakkuiden voimakas supistuminen. Sen sijaan kuluvana vuonna kokonaistuotannon pieni kasvuvauhti johtuu metsätaloutta ja rakennustoimintaa lukuunottamatta kaikissa sektoreissa tapahtuvasta tuotannon hidastumisesta.

Teollisuustuotannon kasvuvauhdin aleneminen 2.5 %:iin johtuu lähinnä kulutustavarateollisuuden kasvun hidastumisesta 3 %:iin viimevuotisesta 7 %:sta. Investointitavarateollisuuden tuotannon kääntyminen lievään kasvuun perustuu itäviennin ennustettuun ekspansioon. Puuteollisuuden tuotannon alenemisen on arvioitu pysähtyvän vuonna 1967. Paperiteollisuuden tuotannon on ennustettu

vuoden mittaan jonkin verran supistuvan alkuvuoden korkealta tasolta; vuositasolla kasvuksi muodostunee kuitenkin 2 %. Viime vuoden lopussa kohosi talonrakennustoiminnan volyyymi voimakkaasti, mutta tuotannollinen aktiviteetti tässä sektorissa kääntynee alenevaksi vuoden loppua kohden. Alkuvuoden korkeasta tasosta johtuen talonrakennustoiminnan volyyymi muodostuu kuitenkin hieman edellisvuotista korkeammaksi. Teollisuuden ja talonrakennustoiminnan kehitykseen vuoden sisällä vaikuttaa erityisesti siirtyminen viisipäiväiseen työviikkoon.

5. Tuonti

Tuonnin volyymin on arvioitu kohoavan vuonna 1967 noin 2 % ja tuonnin arvon noin 3 %. Tuontihintojen nousuksi jää siten 1 %. Ryhmittäin tuontiluvut ovat seuraavat:

	Tuonti vuosina 1966 - 1967				
	Arvo milj. mk		Muutos % 1967/1966		
	1966	1967	Volyyymi	Hinta	Arvo
Raaka-aineet ja tuotantotarvikkeet	2 450	2 490	2.5	-1.0	1.5
Poltto- ja voiteluaineet	590	625	6.0	0.0	6.0
Investointitavarat	1 198	1 225	-2.0	4.0	2.0
Kulutustavarat	1 287	1 350	2.0	2.5	4.5
- varsinaiset	1 036	1 110	4.0	3.0	7.0
- henkilöautot	251	240	-5.0	0.0	-5.0
Tavaroiden tuonti	5 524	5 690	2.0	1.0	3.0
Palvelusten tuonti	750	770	2.5
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	6 274	6 460	2.0	1.0	3.0

Tuonnin voimakas kohoaminen vuoden 1966 lopulla lienee johtunut paitsi tuotannollisen aktiviteetin uudesta ajoittumisesta (alkuvuoden ankara talvi, kesällä viisipäiväinen työviikko) myös eräistä erityistekijöistä (devalvaatio- ja tuontirajoituspelko sekä tieto liikevaihtoveron korotuksesta). Kuluvana vuonna ei tämän-
tapaisten erityistekijöiden oleteta vaikuttavan tuontikysyntää
lisäävästi. Poltto- ja voiteluainevarastojen tultua täydennetyksi vuoden 1966 puolella niiden tuonnin kasvuvauhdin odotetaan jäävän noin kolmannekseen viimevuotisesta. Kotimaisten kone- ja laiteinvestointien supistuessa sijoitustavaroiden tuonnin volyymin aleneminen jatkunee. Henkilöautojen tuonnin ennustetaan edelleen vähenevän, jota vastoin varsinaisten kulutustavaroiden tuonnin odotetaan lisääntyvän jonkin verran yksityisen kulutuksen kasvua enemmän.

6. Hinnat ja palkat

Solmittujen työehtosopimusten mukaan palkkoja korotettiin useimmilla aloilla vuoden 1967 alusta 3 % ja korotus on kesäkuun alusta samoin 3 %. Palkkojen liukumisen ja eräiden yleisen linjan ylittäneiden korotusten vuoksi yleisen ansiotason nousuksi muodostuu 7 %. Työpanoksen nousun jäädessä vähäiseksi muodostuu palkkasumman nousuksi vain runsaat 7 %. Tuottavuuden nousun on arvioitu jäävän 2 %:iin eli likimain samaksi kuin viime vuonna. Kansantalouden kustannuspaine lisääntyy tällöin kuluvan vuoden aikana 4 %, jonka suuruiseksi myös kansantuotteen hintojen nousun arvioidaan muodostuvan.

Kulutushyödykkeiden hintojen nousuksi on arvioitu 4 % ja investointitavaroiden hintojen nousuksi 3.5 %. Elinkustannusindeksi nousee vuonna 1967 keskimäärin 5 % ja joulukuusta 1966 joulukuuhun 1967 runsaat 4 %.

7. Huoltotase

Yhteenvedona kysyntä- ja tarjontaennusteista esitetään seuraavassa huoltotasearviot vuosilta 1966 ja 1967 sekä huoltotaseerien prosenttiset muutokset vuonna 1967.

	Huoltotase v. 1966-1967, milj. mk		Muutos 1967/1966, %		
	1966	1967	Volyymi	Hinta	Arvo
<u>Kokonaistarjonta</u>					
Bruttokansantuote, mh	27 721	29 500	2.3	4.0	6.4
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	6 274	6 460	2.0	1.0	3.0
Yhteensä	33 995	35 960	2.2	3.5	5.7
<u>Kokonaiskysyntä</u>					
Tavaroiden ja palvelusten vienti	5 828	6 100	3.9	0.5	4.6
Bruttoinvestoinnit	6 945	7 220	0.1	4.0	4.0
yksityinen	5 367	5 540	-0.3	3.5	3.2
julkinen	1 578	1 680	1.6	4.5	6.3
Kulutukset	20 825	22 290	2.4	4.6	7.0
yksityinen	16 650	17 720	2.3	4.0	6.4
julkinen	4 175	4 570	2.9	6.5	9.5
Varastojen muutos ja tilastovirhe	397	350	-12
Yhteensä	33 995	35 960	2.2	3.5	5.7

Volyymien muutoksista todettakoon:

- bruttokansantuotteen volyyymi kasvaa suunnilleen yhtä nopeasti kuin vuonna 1966;
- tuonnin määrän kasvu hidastuu yhdellä prosenttiyksiköllä;
- ekspansiivisin kysyntätekijä on vienti;
- investointikysynnän volyyymi pysyy ennallaan; yksityinen sijoitustoiminta supistuu lievästi;
- kasvuvauhdin suurin hidastuminen on ennustettu tapahtuvan yksityisen kulutuksen kohdalla, jonka volyyymi nousee vain 2.3 % verrattuna 5.2 %:iin vuonna 1966.

Hintakehityksestä mainittakoon:

- bruttokansantuotteen hinnat nousevat jokseenkin yhtä paljon kuin vuonna 1966;
- tuontihintojen nousu jäänee 1 prosenttiyksikköä pienemmäksi;
- vientihintojen nousu hidastuu lievästi;
- ulkomaisen vaihtosuhteen heikkeneminen jatkuu edelleen.

8. Työllisyys

Talonrakennustoiminnan vilkkauksen ja teollisuuden volyymin korkean tason johdosta työllisyystilanne säilyy vuoden 1967 alkupuoliskolla tyydyttävänä. Kesäaikana viisipäiväisen työviikon vaikutus tuntuu työvoiman kysynnän lisäyksenä. Kuluvan vuoden viimeisellä neljänneksellä työllisyystilanne heikentyy tuntuvas-
ti, koska tällöin talonrakennustoiminnan aktiviteetti hiljentynee ja teollisuustuotannon kasvu hidastuu. Mikäli julkinen sektori työllistää vuonna 1967 lähes saman henkilömäärän kuin edellisenä vuonna, jää työttömyysprosentti 1.5:ksi eli samaksi kuin vuonna 1966.

III. RAHATALOUDELLINEN KEHITYS

1. Maksutase

Huoltotaselaskelmassa päädyttiin vuoden 1967 osalta tavaroiden ja palvelusten taseen 360 milj. markan suuruiseen vajaukseen kauppataaseen vajauksen muodostuessa 650 milj. markaksi. Vaihtotaseen vajaukseksi arvioidaan 530 milj. mk verrattuna 650 milj. markkaan viime vuonna. Uusien pitkäaikaisten lainojen nostojen otaksutaan nousevan 650 milj. markkaan. Koska kuoletukset kasva-

vat lähes 100 milj. markkaa suuremmiksi kuin viime vuonna, jäävät pitkäaikaisten lainojen nettonostot 280 milj. markaksi. Muut pitkäaikaisen pääoman liikkeet (vientiluotto ja suorat sijoitukset sekä IMF:n valmiusluotto) huomioon ottaen nousee pitkäaikaisen pääoman nettotuonti 410 milj. markkaan.

Lyhytaikaisen pääoman nettotuonniksi arvioidaan 130 milj. mk. Kun valtion ja rahalaitosten suoraan ulkomailta ottamat lyhytaikaiset luotot kasvanevat nettomääräisesti 60 milj. mk, kasvaa Suomen Pankin valuuttavaranto 70 milj. mk. Kun IMF:n valmiusluoton nosto merkitsee Suomen Pankin ulkomaisen määräaikaisen velan kasvua 200 milj. markalla, supistuvat Suomen Pankin ulkomaiset netto-saatavat 130 milj. mk.

2. Suomen Pankki

Reaalitaloudellisesta kehityksestä sekä hintatason muutoksista tehdyn ennusteen toteutuminen edellyttää liikkeessä olevan setelistön kasvua 35 milj. mk kuluvana vuonna. Maksutase-ennusteen mukaan supistuvat Suomen Pankin ulkomaiset saatavat nettomääräisesti 130 milj. markalla. Suomen Pankin omien pääomien on oletettu kasvavan 30 milj. markalla. Kassavarantotalletuksia odotetaan kertyvän sopimuksen mukaan 300 milj. markkaa. Kun pankkien nettovelassa ei oleteta tapahtuvan muutoksia ja kun valtion nettovelan arvioidaan kasvavan 135 milj. markkaa, edellyttäisi reaalitaloudellisen ennusteen toteutuminen Suomen Pankin muun kotimaisen luotonannon laajentamista 360 milj. markkaa.

Suomen Pankin nettotaseen muutokset olisivat tällöin seuraavat:

Muutos vuonna 1967, milj. mk

Ulkomaat, netto	-130	Setelistö	+ 35
Rediskontot	± 0	Kassavarantotalle- tukset	+300
Valtio, netto	+135		
Muut, netto	+360	Oma pääoma	+ 30
Yhteensä	+365	Yhteensä	+365

3. Pankit

Tulonmuodostuksen hidastunut kasvu ja kiristynyt verotus vuonna 1967 vaikuttavat talletuskehitystä hillitsevästi. Toisaalta valtion yleisöobligatioiden myynnin väheneminen on omiaan lisäämään talletuksia. Tähän suuntaan vaikuttavat jossain määrin myös lisääntyvä asuntosäästäminen ja nuorisotalletukset. Hintakehityksen on arvioitu vuonna 1967 olevan talletuskasvun kannalta neutraali.

Varsinaisten talletusten kasvuksi arvioidaan tällöin 900 milj. mk, jonka puitteissa kassavarantotalletusten 300 milj. markan kertymä on mahdollisuuksien ylärajoilla. Käteistalletusten kasvuksi oletetaan 35 milj. mk. Pankkien ulkomaisen nettovelan on maksutaselaskelman mukaisesti arvioitu kasvavan 50 milj. mk ja pankkien omien pääomien samoin 50 milj. mk. Kun pankkien nettoluotonannon valtiolle oletetaan lisääntyvän 35 milj. mk, pystyisivät pankit laajentamaan luotonantoaan yleisölle ja muita sijoituksiaan yhteensä 700 milj. mk.

Pankkien nettotaseen muutokset olisivat tällöin vuonna 1967 seuraavat:

Muutos vuonna 1967, milj. mk

Luotonanto yksityisille	+	700	Käteistalletukset	+	35
Luotonanto valtiolle, netto	+	35	Varsinaiset talletukset	+	900
Kassavarantotalletukset	+	300	Rediskontot	±	0
Muut, netto	±	0	Ulkomaat, netto	+	50
			Oma pääoma	+	50
Yhteensä		+1 035	Yhteensä		+1 035

Vaikka nettotaselaskelman mukaisesti pankkien käytettävissä olevat 700 milj. mk kanavoitaisiin kokonaisuudessaan luotonantoon yleisölle, jäisi luotonannon kasvu vain noin puoleen viimevuotisesta. Kun otetaan huomioon aikaisempien lainojen kuoletuksina kertyvät varat, supistuisi pankkien antamien uusien luottojen määrä karkeasti arvioiden 15 % vuoteen 1966 verrattuna. Yksityisten investointien arvon ennustetun kasvun toteutuminen näyttäisi näin ollen edellyttävän muiden rahoitusmahdollisuuksien huomattavaa lisäämistä.